

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef

Landsbygds-och infrastrukturdepartementet

Yttrande över remiss av Jordbruksverkets skrivelser angående antalet regionala djurförsöksetiska nämnder

Yttrandet har på rektors uppdrag utarbetats av Områdesnämnden för naturvetenskap. Ärendet har beretts av föreståndare Sandra Oerther, tillika ställföreträdande tillståndshavare, Institutionen för molekylär biovetenskap, Wenner-Grens institut (MBW).

Stockholms universitets svar avseende Jordbruksverkets skrivelse daterad 15 december 2022

I skrivelsen redovisar Statens jordbruksverk (SJV) den ekonomiska situationen för nämnden, som har ett stort underskott, och föreslår några möjliga åtgärder för att återställa balansen i ekonomin (bl.a. att höja avgifterna och minska antalet nämnder från sex till tre).

Jordbruksverket förklarar att underskottet främst är kopplat till en minskning av antalet ansökningar samt kostnaderna för nämndens arbete.

Stockholms universitet har fått uppfattningen att den ekonomiska utredningen inte har tagit hänsyn till annat stödjande arbete som utförts av SJV, exempelvis utvecklingen av ett nytt elektroniskt ansökningsförfarande 2017, med många problem under utvecklingsfas och efter lansering, samt ersättningen av SJV:s kursutbildning för nämndledamöter med webbaserade kursmoduler och underhållet av dessa.

Införandet av avgifter 2013 samt höjningen 2017 har bidragit till minskningen av antalet ansökningar, men samtidigt lett till att ansökningarna blivit större och mer komplexa. Detta kräver att ledamöterna behöva mer tid och besitter mer kunskap för att kunna göra en adekvat bedömning som leder till rätt beslut för att minska risken för onödigt lidande hos djuren. Den ökade komplexiteten och omfattningen av ansökningarna har resulterat i ett större behov av kommunikation mellan sökande och ledamöter (inklusive lekmän och forskarrepresentanter), vilket kan ses i det ökade antalet frågor som ställs till sökanden under beredningsprocessen.

Vetenskaplig komplexitet och mer omfattande ansökningar inom ett forskningsområde skulle kunna hanteras mer effektivt om en nämnd bereder ansökningar inom samma område, dvs. i närheten av verksamheten istället för över hela landet. Precis som SJV antyder, kan det leda till att forskningsområdena kan vara ännu bredare. Exempel på sådana forskningsområden är studier på möss, fisk, häst eller andra djurarter inom exempelvis Alzheimers forskning, metabolismstudier, undervisning, farmakologi eller bevarandet av svenska djurarter och

Områdesnämnden för naturvetenskap

Stockholms universitet
106 91 Stockholm

Besöksadress:
Universitetsvägen 12
www.su.se

Telefon: 08-16 20 00
Telefax:
E-post:

mycket mer. Om nämnderna behöver bereda ansökningar från hela landet, skulle detta kräva ännu mer kunskap hos ledamöterna, inklusive lekmän. Stockholms universitet anser därför att närheten mellan nämnd och verksamhet är en viktig parameter att beakta.

Att minska antalet nämnder kan innebära att varje nämnd måste hantera fler omfattande ansökningar under samma tidsram, vilket kan leda till att beredningen blir mindre noggrann. Detta skulle i sin tur kunna försämra kvaliteten på granskningen och därmed öka risken för bristfälliga beslut, vilket kan få negativa konsekvenser för djurskyddet, exempelvis genom att ansökningar innehåller motstridig information. En annan möjlig konsekvens är att ledamöter upprepade gånger kommer att ställa samma typ av frågor under beredningen utan att ha läst igenom ansökningarna ordentligt, dvs. att övergripande frågor ställs till alla ansökningar utan att kontrollera för om det är beskrivet i ansökan.

Jordbruksverket skriver att fysiska sammanträden inte behövs vid beredningen av ansökningar, men en del av ledamöterna anser att den beslutande processen påverkas negativt när möten sker digitalt. Vid digitala möten saknas ofta möjligheten till diskussion, och det uppstår inga naturliga pauser där ledamöter, lekmän och forskare kan samtala och utbyta kunskap. Nätbaserade möten minskar därmed möjligheten till kunskapsutbyte.

Stockholms universitet anser att närheten mellan nämnd och verksamhet är viktig för att möjliggöra ett naturligt utbyte av kunskap. Genom att ha en närmare koppling till verksamheten blir det också enklare att bjuda in lekmän och andra ledamöter för att få en inblick i hur försöksdjuranläggningar fungerar, vilka rutiner som följs samt hur forskare arbetar med sina modeller i praktiken.

Stockholms universitets svar avseende Jordbruksverkets skrivelse daterad 21 mars 2024

I sin andra skrivelse vidhåller SJV att de vill ha flexibilitet i antalet nämnder och önskar kunna anpassa detta vid behov, istället för att enbart minska från sex till tre. Motiveringen baseras på att driften av nämnderna är kostsam, vilket enligt SJV beror på faktorer som *"utgifterna för en nämnd, bland annat utifrån antalet möten som hålls per år, hur många ledamöter som väljer att delta vid berednings- och plenarmöten, utbetalda reseersättningar och kostnader för administrativt stöd från Jordbruksverket"*, och att dessa kostnader är historiskt baserade.

Som tidigare nämnt får SU intrycket att SJV inte har tagit hänsyn till andra faktorer som kan ha bidragit till det ekonomiska läget, såsom utvecklingen av två olika versioner av det elektroniska förfarandet för etiska ansökningar (en runt 2017 och en runt 2023) samt utvecklingen av webbaserade utbildningskurser för nämndledamöter, och eventuellt andra sidoåtaganden.

Innan en förändring av antalet nämnder genomförs föreslår SU att en mer utförlig utredning görs för att tydligt fastställa orsakerna till underskottet. Detta skulle kunna inkludera en analys av faktorer såsom: kostnader för utveckling av e-tjänster, utveckling och underhåll av

webbaserade utbildningskurser, utformningen av de etiska ansökningarna (exempelvis storlek och antal, samt förändringar mellan införandet av avgifter och de tillfällen då avgifterna har höjts), antalet etiska ärenden per nämnd eller per beredningsgrupp per år. Beroende på resultatet skulle detta kunna påverka det framtida behovet av att höja avgifterna eller minska antalet nämnder, eftersom det på lång sikt finns en strävan att fasa ut försöksdjur. Detta kan i sin tur göra det svårt att upprätthålla den ekonomiska balansen.

Om kostnaderna främst beror på antalet ledamöter och möten (berednings- och plenarmöten) då kunde förslaget vara att behålla det nuvarande antalet nämnder, men istället minska antalet ledamöter eller beredningsgrupper per nämnd. Genom att fördela fler ansökningar per beredningsgrupp kan man minska kostnaderna utan att behöva minska antalet nämnder i sin helhet, vilket gör att närheten mellan nämnd och verksamhet kan bibehållas.

En annan motivering som SJV anger för att minska antalet nämnder är risken för jävssituationer. Dock har dessa situationer redan hanterats inom det nuvarande systemet med sex nämnder, där ledamöter informerar nämndens sekreterare i förväg vid en eventuell jävssituation i samband med att en ansökan distribueras och innan beredning genomförs. Därmed anser SU att en minskning av antalet nämnder inte påverkar hanteringen av jävssituationer.

Närheten mellan nämnd och verksamhet är något som både verksamheten och nämnderna föredrar, då det möjliggör ett bättre kunskapsutbyte och en djupare förståelse för de ofta komplexa verksamheterna.

Med dessa motiveringar och avsaknaden av en grundlig undersökning önskar SU att Landsbygds- och infrastrukturdepartementet inte ska överlåta frågan om antalet djurförsöksetiska nämnder till SJV att fatta beslut om.

Lena Mäler
Vicerektor för det Naturvetenskapliga området

Katariina Kiviniemi Birgersson
Kanslichef